

Časové rozlišení nákladů a výnosů

Finanční účetnictví

Cíle dnešní přednášky

Po absolvování této přednášky budete schopni orientovat se v jednom z nejdůležitějších principů finančního účetnictví.

1

Tok peněz vs. tok hodnot

Pochopit zásadní rozdíl mezi fyzickým pohybem peněz a vznikem nákladů či výnosů.

2

Akruální princip

Naučit se a aplikovat základní předpoklad vedení podvojného účetnictví.

3

Čtyři situace rozlišení

Zvládnout účty 381, 383, 384 a 385 včetně podmínek jejich použití.

4

Praktické příklady

Aplikovat teorii na konkrétních účetních případech z praxe.

Proč vůbec časově rozlišujeme?

Účetní období — at' už kalendářní nebo hospodářský rok — je uměle ohraničený časový úsek. Ekonomická realita však tato ohraničení nezná: smlouvy začínají v říjnu, platby přicházejí v lednu a služby se čerpají přes přelom roku.

Umělá hranice roku

31. prosinec je administrativní pojem, nikoliv ekonomická realita. Transakce ji přirozeně přesahují.

Přesahující transakce

Nájemné, pojistné, úroky nebo předplatné pokrývají vždy jen část jednoho účetního roku.

Objektivní výsledek

Cílem je zjistit pravdivý a věrný výsledek hospodaření bez zkreslení způsobeného načasováním plateb.

Základní pilíř: Akruální princip

Definice

Náklady a výnosy zachycujeme v tom účetním období, se kterým věcně a časově souvisejí — bez ohledu na to, kdy proběhla platba.

Proč je to klíčové?

Pohyb peněz (platba faktur, inkaso od zákazníků) není pro stanovení výsledku hospodaření rozhodující. Rozhodující je okamžik spotřeby nebo vzniku hodnoty.

- ❏ Akruální princip je jeden ze základních předpokladů vedení účetnictví dle českých i mezinárodních standardů (IFRS, US GAAP).

Tok peněz vs. Tok hodnot

Dva paralelní světy, které se v čase pravidelně rozcházejí — a právě jejich sjednocení je úkolem časového rozlišení.

Tok peněz

Fyzický pohyb prostředků na bankovním účtu nebo v pokladně. Zahrnuje **příjmy** (peníze přicházejí) a **výdaje** (peníze odcházejí). Základ Cash Flow výkazu.

Tok hodnot

Skutečná spotřeba nebo vytvoření ekonomické hodnoty: opotřebení stroje, spotřeba služby, odpracovaná práce. Zahrnuje **náklady** a **výnosy**. Základ Výsledovky.

- Tyto dva toky se v čase pravidelně rozcházejí. Časové rozlišení je nástrojem, který je uvádí do správné rovnováhy.

Výsledek hospodaření (VH)

Co měří?

Výsledek hospodaření zrcadlí **ekonomickou úspěšnost** podniku — ukazuje, zda podnik tvorí zisk nebo ztrátu za dané účetní období.

Výpočet

$$\text{VH} = \text{Výnosy} - \text{Náklady}$$

Výnosy i náklady se zachycují aktuálně — dle věcné a časové souvislosti, nikoliv dle plateb.

Financial Performance Report Profit and Loss Statement

	Expenses	Net Profit	Net Profit
Revenue		\$0,250	\$,000
Revenues	\$,3450	\$,3350	\$,700
Nonredundant	\$7950	\$1780	\$,850
Revenue	3,200	0,400	3,850
Expenses	4,2,800	\$,7760	\$,800
Fixed Cost Expenses	\$,8570	\$,7500	\$,0,20
Boats	\$,6900	\$,3170	\$,5,00
Dunlignhirding	\$,3120	\$,1350	\$,6
Donanmigon Practioay	\$,6950	\$,3850	\$,8
Revenue	0,900	0,800	\$,2
Net Profit	\$,6500	\$,8670	
Pkeceising	\$,5970	\$,6480	
Sxpenes sonsars	0,000	2,250	
Cenriptiong Costitue	\$2250	\$3120	
Undes	0,600	1,100	
Rev nus	\$,1870	\$,8600	
Net Profit	\$,2500	\$,4670	
Expenses	1,500	1,100	
Loplet	\$,1700	\$,1,4550	

Cash Flow (CF)

Co měří?

Cash Flow zrcadlí **likviditu podniku** — tedy schopnost hradit závazky včas. Podnik může být ziskový a přitom neschopný platit faktury.

Výpočet

$$CF = \text{Příjmy} - \text{Výdaje}$$

Zachycuje skutečné pohyby peněz bez ohledu na to, ke kterému období věcně patří.

- ❏ Podnik může vykazovat vysoký zisk a přitom mít platební problémy — a naopak. VH a CF jsou dvě odlišné perspektivy téhož podniku.

Kdy se VH a CF liší?

Nesoulad mezi výsledkem hospodaření a peněžním tokem je každodenní realitou. Zde jsou typické situace:

Nákup zásob na fakturu

Výdaj: Při úhradě faktury (třeba za 30 dní).

Náklad: Až při fyzické spotřebě zásob (třeba za 3 měsíce).

Prodej s odloženou splatností

Výnos: Vzniká okamžikem dodání zboží nebo služby.

Příjem: Až zákazník skutečně zaplatí fakturu.

Předplacená služba

Výdaj: Platíme celé roční předplatné teď.

Náklad: Vzniká postupně v průběhu příštího roku.

Podmínky pro použití skupiny 38

Účty časového rozlišení (přechodné účty aktiv a pasiv) skupina 38 nelze použít automaticky. Zákon vyžaduje splnění tří kumulativních podmínek — všechny musí být splněny zároveň.

Věcný titul

Musí být jasné, za co je položka

Přesná částka

Musíme znát přesnou výši nároku

Přesné období

Musí být určené období, kterého se týká

Pokud alespoň jedna podmínka chybí, je nutné použít jiný nástroj: **dohadné položky** nebo **rezervy**.

Podmínka 1: Věcný titul

Co to znamená?

Přesně víme, za co platíme nebo za co inkasujeme. Musíme znát konkrétní obsah plnění — specifickou službu, zboží nebo poplatek.

Příklady v praxi

- Nájemné kanceláří na adrese Václavské náměstí 1, Praha
- Předplatné odborného právníckého portálu XXX Online
- Pojistné za pojištění firemního vozového parku
- Licenční poplatek za účetní software Pohoda

Neurčité platby „za různé služby“ podmínku nesplňují.

Podmínka 2: Přesná částka

Co to znamená?

Musíme znát **haléřově přesnou hodnotu** transakce. Nestačí odhad ani přibližná výše. Částka musí vycházet z platné smlouvy, předpisu, faktury nebo jiného závazného dokladu.

- Přesně **120 000 Kč ročně** dle nájemní smlouvy
- Přesně **5 400 Kč** dle pojistné smlouvy č. 12345
- „Přibližně 50 000 Kč“ — nelze použít skupinu 38

Pokud částku neznáme...

Použijeme **dohadné položky** (účet 388 nebo 389), kde odhadujeme pravděpodobnou výši plnění.

Podmínka 3: Přesné období

Co to znamená?

Víme přesně, **které konkrétní měsíce a roky** se transakce týká. Musíme znát datum začátku i datum konce plnění.

Příklady

- Od 1. října 2023 do 30. září 2024 — splněno
- Za **prosinec 2025** — splněno
- „Někdy v příštím roce“ — nelze použít skupinu 38

 Pokud víme věcný titul a přesnou částku, ale pouze odhadujeme období, je opět nutné přejít na dohadné položky.

Co když podmínky nesplníme?

Nesplnění byť jedné z podmínek uzavírá cestu ke skupině 38. Máme k dispozici dvě alternativy:

Dohadné položky (388, 389)

Víme **účel** transakce a přibližně i **období**, ale **přesnou částku** neznáme — pouze ji odhadujeme na základě dostupných informací.

Příklad: Odhadnutá spotřeba elektrické energie za prosinec, faktura přijde v lednu.

Rezervy (skupina 45)

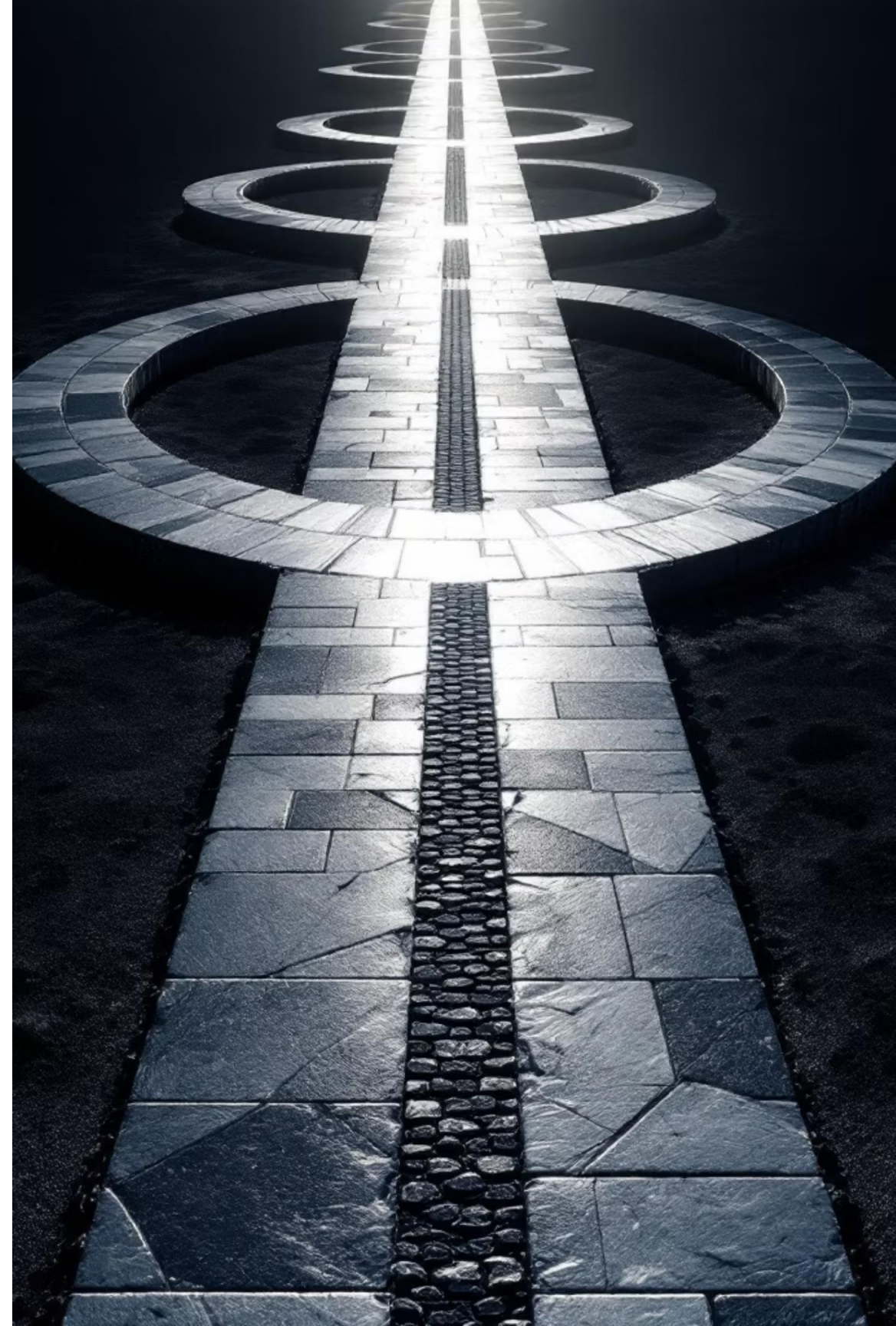
Víme **účel** výdaje, ale neznáme ani **přesnou částku**, ani **přesné období**. Jde o předpokládaný budoucí závazek.

Příklad: Rezerva na záruční opravy, rezerva na soudní spor.

PŘEHLED KATEGORIÍ

Čtyři základní situace časového rozlišení

V závislosti na tom, zda řešíme stranu **nákladů** nebo **výnosů**, a na tom, **co nastalo dříve** — pohyb peněz nebo věcné plnění — dělíme časové rozlišení do čtyř kategorií, každá se svým příslušným účtem skupiny 38.

Matice časového rozlišení

Přehledná tabulka čtyř základních situací — klíčový orientační nástroj pro správný výběr účtu.

Co se děje TEĎ	Co nastane V BUDOUCNU	Typ	Účet
Výdaj (platím)	Náklad (čerpám)	Transitorie	381
Příjem (inkasuji)	Výnos (dodávám)	Transitorie	384
Náklad (čerpám)	Výdaj (zaplatím)	Anticipace	383
Výnos (dodávám)	Příjem (inkasuji)	Anticipace	385

❏ Klíčová otázka: **Co nastalo dříve?** Pokud dříve peníze → transitorie (381, 384). Pokud dříve plnění → anticipace (383, 385).
Transitorie = dočasný jev (krátkodobá změna), anticipace = očekávání.

Transitoria vs. Anticipace

Transitoria (Přechodné položky)

Peníze se pohybují **dříve**, než dojde k věcnému plnění. Peněžní tok přesouváme — „transportujeme“ — do toho období, kdy skutečně vznikne náklad nebo výnos.

Účty: **381** (náklady příštích období) a **384** (výnosy příštích období).

Anticipace (Očekávané položky)

Věcné plnění probíhá **dříve**, než se pohnou peníze. Anticipujeme — předjímáme — budoucí peněžní pohyb, který k plnění přísluší.

Účty: **383** (výdaje příštích období) a **385** (příjmy příštích období).

Účetní skupina 38 – Přehled účtů

381 – Náklady příštích období

Výdaj nastal letos, náklad patří do příštího roku. **Aktivní účet** (pohledávka — máme nárok na službu).

383 – Výdaje příštích období

Náklad nastal letos, výdaj nastane příštím roce. **Pasivní účet** (závazek — budeme platit).

384 – Výnosy příštích období

Příjem nastal letos, výnos patří do příštího roku. **Pasivní účet** (závazek — dlužíme plnění).

385 – Příjmy příštích období

Výnos nastal letos, příjem nastane příštím roce. **Aktivní účet** (pohledávka — čekáme na peníze).

ÚČET 381

Náklady příštích období

Princip

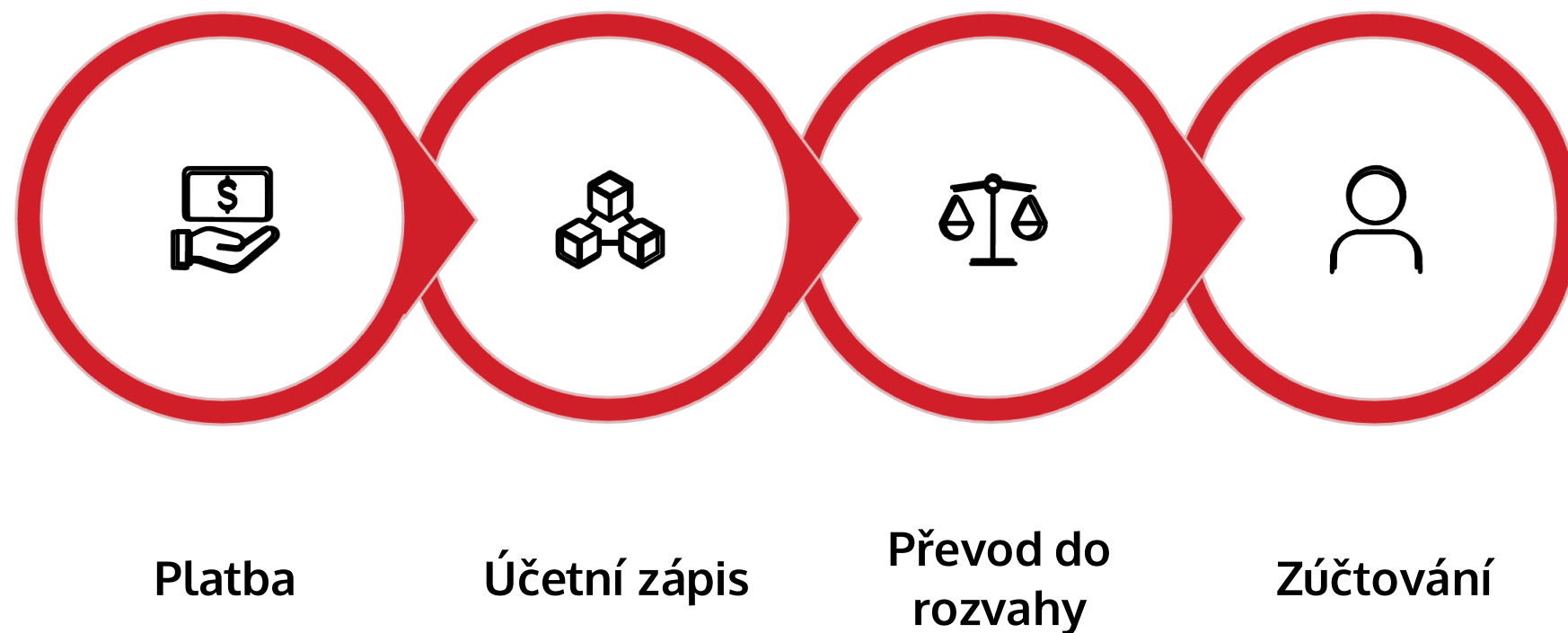
Peníze **odcházejí letos** (výdaj), ale službu nebo plnění budeme reálně čerpat až **v příštím roce** (náklad). Jde o tzv. „**předplacený náklad**“.

V rozvaze se účet 381 chová jako **aktivní účet** — evidujeme zde pohledávku vůči dodavateli ve formě nároku na budoucí plnění.

Příklady z praxe

- Nájemné placené předem
- Roční pojistné hrazené v lednu
- Předplatné odborných časopisů
- Webhosting a software licence

Schéma účtování – Účet 381

Zůstatek na účtu 381 ke konci účetního roku přechází jako součást aktiv do rozvahy a v příštím roce se postupně zúčtovává do příslušných nákladových účtů.

Příklad 381: Předplatné odborného portálu

Zadání

Podnik v **listopadu 2024** zaplatil z běžného účtu předplatné odborného právního portálu na celý rok **2025**. Částka činí **24 000 Kč**.

Jsou splněny všechny 3 podmínky?

- ☒ Věcný titul: Předplatné portálu
- ☒ Přesná částka: 24 000 Kč
- ☒ Přesné období: celý rok 2025

Analýza

Platíme **nyní** (výdaj), čerpáme **v budoucnu** (náklad) → Jedná se o **transitorii** → použijeme **účet 381**.

Účtování

Rok 2024 (platba): MD 381 / D 221 → 24 000 Kč

Dopad na VH 2024: **nulový**

Rok 2025 (zúčtování): MD 518 / D 381 → 24 000 Kč

Dopad na VH 2025: **náklad 24 000 Kč**

Výdaje příštích období

Princip

Službu nebo plnění jsme **spotřebovali letos** (náklad vznikl), ale fakturu nebo platbu provedeme až **příští rok** (výdaj nastane v budoucnu). Jde o tzv. „**dlužný výdaj**".

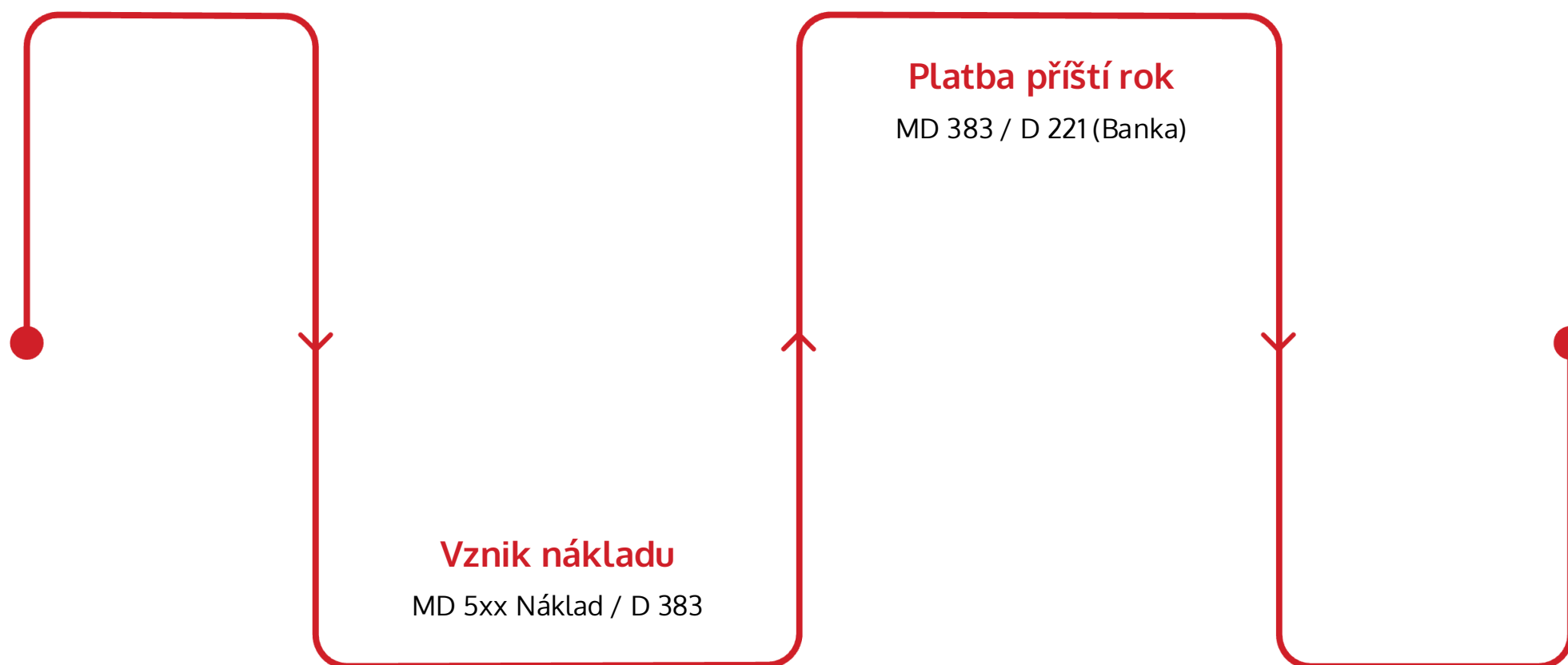
V rozvaze se účet 383 chová jako **pasivní účet** — evidujeme zde závazek vůči dodavateli za spotřebované plnění.

Příklady z praxe

- Nájemné za prosinec, splatné v lednu
- Roční prémie odběratelům po skončení roku
- Úroky z úvěru placené pozadu
- Spotřeba energií s fakturou přicházející v lednu

Schéma účtování – Účet 383

Zůstatek na účtu 383 ke konci roku přechází jako součást pasiv (závazků) do rozvahy a v příštím roce se vyrovná skutečnou platbou.

Příklad 383: Nájemné skladů za prosinec

Zadání

Podnik má pronajaté sklady za 50 000 Kč měsíčně. Dle smlouvy se nájemné za prosinec 2024 platí až 15. ledna 2025.

Splněny podmínky?

- ✓ Věcný titul: Nájem skladu, prosinec
- ✓ Přesná částka: 50 000 Kč
- ✓ Přesné období: prosinec 2024

Účtování

31. 12. 2024 (vznik nákladu): MD 518 / D 383 → 50 000 Kč

Dopad na VH 2023: **náklad 50 000 Kč**

15. 1. 2025 (platba): MD 383 / D 221 → 50 000 Kč

Dopad na VH 2024: **nulový**

Sklad byl v prosinci využíván → náklad patří do roku 2024 bez ohledu na datum platby.

Shrnutí nákladové strany

Oba nákladové účty skupiny 38 sledují stejný cíl: zachytit náklad v tom roce, kdy skutečně vznikl — bez ohledu na to, kdy proběhla nebo proběhne platba.

Účet 381 — Nejdřív platím, potom čerpám

Výdaj předchází nákladu. Platbu aktivujeme na 381 a postupně přeúčtováváme do nákladů příštího roku.

Rozvahová pozice: **Aktiva** (pohledávka za plnění)

Účet 383 — Nejdřív čerpám, potom platím

Náklad předchází výdaji. Vznik nákladu pasivujeme na 383 a v příštím roce závazek vyrovnáme platbou.

Rozvahová pozice: **Pasiva** (závazek za spotřebované plnění)

ÚČET 384

Výnosy příštích období

Princip

Přijali jsme peníze **předem letos** (příjem), ale samotnou službu nebo zboží **dodáme až příští rok** (výnos). Ziskovost přesouváme do toho období, kam reálně patří.

V rozvaze se účet 384 chová jako **pasivní účet** — vůči zákazníkovi máme závazek dodat sjednané plnění.

Příklady z praxe

- Přijaté nájemné dopředu (pronajímatel)
- Prodané předplatné nebo permanentky
- Zálohy za kurzy konané příští rok
- Předprodej vstupného na budoucí akce

Schéma účtování – Účet 384

Zůstatek na účtu 384 ke konci roku tvoří součást pasiv rozvahy. Teprve v příštím roce, kdy skutečně dochází k dodání plnění, přesouváme částku na výnosový účet.

Příklad 384: Přijaté nájemné předem

Zadání

Jsme majiteli kancelářské budovy. V **prosinci 2024** nám nájemník zaplatil nájemné na **1. čtvrtletí 2025** (leden–březen). Částka: **90 000 Kč**.

Splněny podmínky?

- ☒ Věcný titul: Nájemné Q1/2025
- ☒ Přesná částka: 90 000 Kč
- ☒ Přesné období: leden–březen 2025

Účtování

Rok 2024 (příjem peněz): MD 221 / D 384 → 90 000 Kč

Dopad na VH 2024: **nulový**

Rok 2025 (realizace výnosu): MD 384 / D 602 → 90 000 Kč

Dopad na VH 2025: **výnos 90 000 Kč**

Pronájem patří roku 2025 — zisk se tvoří teprve tehdy, kdy budovu skutečně poskytujeme.

ÚČET 385

Příjmy příštích období

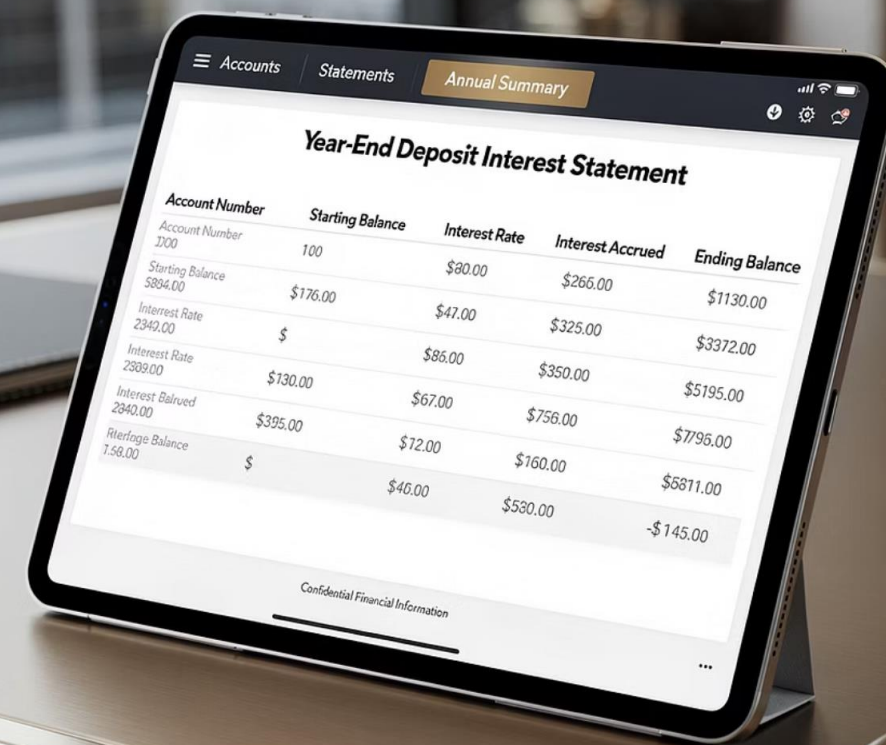
Princip

Výkon nebo plnění jsme **dodali letos** (výnos vznikl), ale peníze za něj dostaneme až **příští rok** (příjem nastane v budoucnu). Na tento budoucí příjem máme právní nárok již nyní.

V rozvaze se účet 385 chová jako **aktivní účet** — evidujeme zde pohledávku za odvedené plnění.

Příklady z praxe

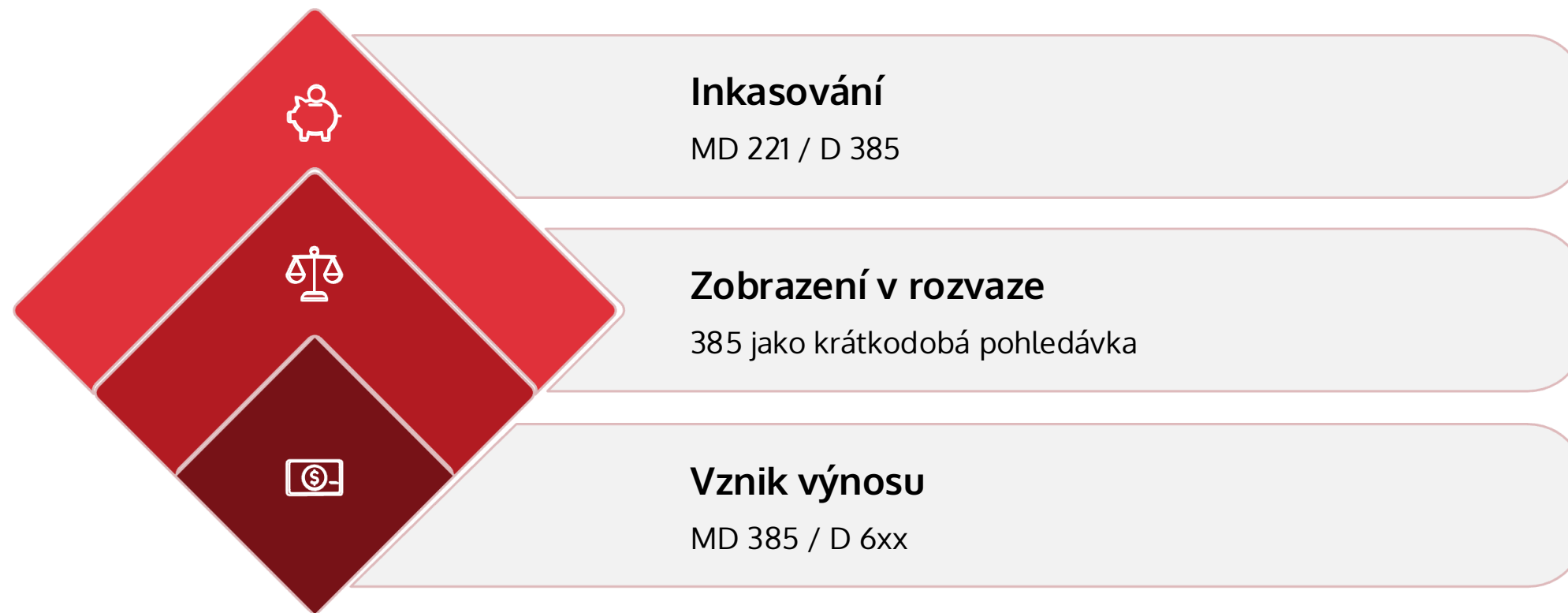
- Úroky z termínovaného vkladu připsané v lednu
- Výkony z konce roku fakturované až v lednu
- Smluvní odměny za výsledky celého roku

The image shows a tablet displaying a financial statement titled "Year-End Deposit Interest Statement". The statement is organized into a table with five columns: Account Number, Starting Balance, Interest Rate, Interest Accrued, and Ending Balance. The table lists several accounts, including "Account Number 100", "Starting Balance 5894.00", "Interest Rate 2340.00", "Interest Rate 2309.00", "Interest Balance 2840.00", and "Retrograde Balance 1.58.00". The interest accrued for each account is listed in the "Interest Accrued" column, and the ending balance is listed in the "Ending Balance" column. The total interest accrued is \$530.00, and the total ending balance is -\$145.00. The statement is signed "Confidential Financial Information".

Account Number	Starting Balance	Interest Rate	Interest Accrued	Ending Balance
Account Number 100	100	\$80.00	\$265.00	\$1130.00
Starting Balance 5894.00	\$176.00	\$47.00	\$325.00	\$3372.00
Interest Rate 2340.00	\$	\$86.00	\$350.00	\$5195.00
Interest Rate 2309.00	\$130.00	\$67.00	\$756.00	\$7796.00
Interest Balance 2840.00	\$395.00	\$72.00	\$160.00	\$5811.00
Retrograde Balance 1.58.00	\$	\$46.00	\$530.00	-\$145.00

Schéma účtování – Účet 385

Zůstatek na účtu 385 ke konci roku tvoří součást aktiv rozvahy jako krátkodobá pohledávka. V příštím roce, kdy přijdou peníze, je pohledávka zlikvidována zaúčtováním na bankovní účet.

Příklad 385: Úroky z termínovaného vkladu

Zadání

K 31. 12. 2024 víme z výpisu banky, že máme nárok na **úroky z termínovaného vkladu ve výši 5 000 Kč**. Banka je fakticky připíše na účet až 5. ledna 2025.

Splněny podmínky?

- ☒ Věcný titul: Úroky z vkladu
- ☒ Přesná částka: 5 000 Kč
- ☒ Přesné období: rok 2024

Účtování

31. 12. 2024 (vznik výnosu): MD 385 / D 662 → 5 000 Kč

Dopad na VH 2024: **výnos 5 000 Kč**

5. 1. 2025 (připsání na účet): MD 221 / D 385 → 5 000 Kč

Dopad na VH 2025: **nulový**

Úroky vznikly v roce 2024 tím, že jsme peníze ukládali. Jejich výnos patří roku 2024.

Shrnutí výnosové strany

Oba výnosové účty skupiny 38 zajišťují, aby výnos byl zaúčtován přesně v tom období, kdy byl skutečně vytvořen — nikoli dle načasování peněžní transakce.

Účet 384 — Nejdřív inkasujeme, potom dodáváme

Příjem předchází výnosu. Přijatou platbu pasivujeme na 384 a v příštím roce přesuneme na výnosový účet při dodání plnění.

Rozvahová pozice: **Pasiva** (závazek dodat plnění)

Účet 385 — Nejdřív dodáváme, potom inkasujeme

Výnos předchází příjmu. Vzniklý výnos aktivujeme na 385 a v příštím roce pohledávku vyrovnáme přijatou platbou.

Rozvahová pozice: **Aktiva** (pohledávka za dodané plnění)

Kompletní přehled účtů skupiny 38

381 Náklady příštích období

Aktivní – Náklady příštích období

aktivní, předplacené náklady

383 Výdaje příštích období

Pasivní – Výdaje příštích období

pasivní, budoucí platby

384 Výnosy příštích období

Pasivní – Výnosy příštích období

pasivní, časově rozlišené výnosy

385 Příjmy příštích období

Aktivní – Příjmy příštích období

aktivní, časově rozlišené příjmy

Dvě aktiva (381, 385) a dvě pasiva (383, 384) — každý účet má svou zrcadlovou logiku a své místo v rozvaze.

Kdy časově nerozlišujeme?

Účetnictví by mělo podávat věrný a poctivý obraz, ale nesmí být administrativně neúnosné. Princip **významnosti (materiality)** nám umožňuje vynechat časové rozlišení u drobných a nevýznamných položek.

→ Princip významnosti

Časové rozlišení každé koruny by zdeformovalo poměr přínosů a nákladů účetnictví. Malé částky mohou jít přímo do nákladů nebo výnosů.

→ Vnitřní směrnice podniku

Podnik si sám stanovuje hranici (např. 10 000 Kč), od které povinně časově rozlišuje. Tato hranice musí být písemně zakotvena ve směrnici a dodržována konzistentně.

→ Pravidelně se opakující platby

Roční předplatné novin, drobné poplatky za software — pokud je dopad na VH nevýznamný a platby se pravidelně opakují, lze je účtovat přímo do nákladů.

Vnitřní směrnice podniku

Co musí obsahovat?

- Číselnou hranici, od které podnik časově rozlišuje
- Způsob posuzování pravidelně se opakujících plateb
- Metodiku pro stanovení dohadných položek
- Schvalovací proces a odpovědné osoby

Proč je směrnice důležitá?

Konzistence je v účetnictví klíčová. Pokud podnik jednoho roku časově rozlišuje položky od 5 000 Kč a příští rok od 50 000 Kč, výsledky hospodaření nejsou srovnatelné.

- ❏ Auditor nebo správce daně může při daňové kontrole požadovat doložení vnitřní směrnice jako důkaz konzistentního přístupu.

Celkové shrnutí přednášky

Časové rozlišení je nezbytným nástrojem pro věrný obraz hospodaření podniku. Tři klíčové myšlenky, které si odnášíme:

Akruální princip

Náklady a výnosy patří do toho roku, ke kterému se věcně vztahují. Pohyb peněz není rozhodující pro výsledek hospodaření.

Tři podmínky

Věcný titul + přesná částka + přesné období. Bez splnění všech tří podmínek nelze použít účty skupiny 38 — nutné jsou dohadné položky nebo rezervy.

Klíčová otázka

Před každým účetním zápisem si položte: **Co nastalo dřív — peníze, nebo plnění?** Odpověď určuje správný účet (381, 383, 384 nebo 385).

Prostor pro dotazy

Děkuji za pozornost.

Předmět

Finanční účetnictví

Přednáška

Časové rozlišení nákladů a výnosů

